

Årsrapport 2008

Friskere geiter

Årsrapport Friskere geiter 2008

Oppsummering

I likhet med tidligere år har det vært stor aktivitet i og stor interesse for prosjektet i 2008. Førstiseks produsenter har gjennomført eller har starta med sanering i 2008, seks fler enn det var påmeldt ved årets begynnelse. Til sammen har 213 produsenter gjennomført eller er i gang med sanering i regi av prosjektet. Av disse er det 182 produsenter med melkegeiter og 31 med annet geitehold. Per februar 2009 er det 56 produsenter påmeldt til sanering i 2009, og 35 til 2010. Det betyr at det totalt er påmeldt 304 besetninger til nå, 269 med melkegeiter og 35 med annet geitehold, med til sammen 24 893 innmeldte voksne geiter (Vi mangler dyretall fra noen av de påmeldte besetningene for 2009 og 2010). I tillegg er det kjent at det i flere områder hvor produsentene har vært avventende tidligere, er tatt beslutning om at de nå vil i gang med sanering – hvilket betyr at det trolig lar seg gjøre å få sanert langt over 50 % fler besetninger enn målsettingen var satt til innen 2010, da prosjektet ble landsomfattende i 2005. Det er også i 2008 testa flere dyr enn noen gang tidligere. Prosjektet vil holde en høy prøvfrekvens i områder der det er stor risiko for påvisning av smittestoff, og vil gå ned på frekvensen i mindre risikoutsatte områder. Elisa-testen, som ble tatt i bruk for byllesjuka i 2007, har gjort oss i stand til å gjennomføre mye mer testing for denne sjukdommen enn tidligere. I risikoområder for paratuberkulose er det nødvendig å følge opp med mer prøvetaking enn i andre områder.

Antall CAE-positive geiter etter sanering er svært lavt.

Klinisk byllesjuka er påvist i sju sanerte besetninger i 2008, men i tillegg er det påvist byllesjukaestoffer i flere andre besetninger. Prøvetakingen for byllesjuka har så langt vært høyest prioritert i de områdene der klinisk byllesjuka er funnet, **men slik prøvetaking vil i 2009 bli gjennomført i alle sanerte besetninger som ikke tidligere er gjennomtestet.**

Det er ikke påvist paratuberkulose i sanerte besetninger i 2008. Vi har fortsatt bare det ene tilfellet som kom i 2007. Til dels omfattende testing i andre besetninger har hittil ikke ført til påvisning av paratuberkulose.

Helsetilstanden i sanerte besetninger er i hovedsak svært god. Godt kjeoppdrett, riktig føring, godt stell og stort fokus på smittebeskyttelse har avgjørende betydning for resultatet under og etter sanering. Til god smittebeskyttelse hører praktisering av geit – kje adskillelse, god dokumentasjon på smittestatus ved livdyrhandel og velfungerende smittesluser på gårdene.

Innledning

Smittesaneringsprosjektet Friskere geiter har vært drevet videre etter vedtatte retningslinjer. Målsettingen er å utrydde dyresjukdommene CAE (Caprin Artritt Encephalitt), byllesjuka og paratuberkulose i norske geitebesetninger. Sjukdommene har stor negativ innvirkning på dyrehelse, dyrevelferd og produksjon i flokkene.

Fase 1 av prosjektet startet i 2001 og Fase 2 startet i 2005.

Prosjektet er vurdert å ha stor nasjonal verdi, og det var satt av 11,6 mill. kroner fra Landbruks- og Matdepartementet, gitt over jordbruksavtalen for 2008. Budsjettet for 2008 var på drøyt 12 millioner kroner og regnskapet viser at det er brukt 11 073 373 kroner (tall før revisjon).

Deltagelse i prosjektet er frivillig, og produsentene må selv melde seg på.

Saneringsarbeidet er viktig for å få utrydda smittsomme sykdommer. I tillegg viser det seg svært ofte at det er mye lettere å oppnå en god produksjon etter sanering, noe en forklarer med at dyr som ikke er belastet med disse kroniske sykdommene har et større produksjonspotensial og lengre holdbarhet.

TINE og NSG har fastslått at det vil være av avgjørende betydning for norsk geitehold at smittesaneringsarbeidet blir videreført i heile geitepopulasjonen.

Ny prosjektleder

Dag Lindheim startet i jobben som prosjektleder 1. februar 2008. Forgjengeren, Nils Leine, hadde hatt denne stillingen siden prosjektet startet i 2001. Etter at Nils Leine fra høsten 2008 trakk seg helt ut av prosjektet, er tidligere prosjektleder ved Veterinærinstituttet, Ola Nyberg, engasjert i 40 % stilling i prosjektledelsen.

Prosjektstyring

Friskere geiter er et nasjonalt prosjekt eid av TINE BA ved helsetjenesten for geit (HTG). Samarbeidsrådet i HTG fungerer som styringsgruppe for prosjektet. Liv Sølverød er sekretær.

Samarbeidsrådet i Helsetjenesten for Geit har i 2008 bestått av:

Ingolf Følven, TINE BA, leder

Ingrid Arneng, NSG

Helga Kvamsås, TINE BA/ TINE Meieriet Vest

Ingunn Nævdal/Thor Blichfeldt, NSG

Annette Kampen, Veterinærinstituttet

Gunnar Øvernes/Karl Lunde, DNV

Snorre Stuen, NVH

Synnøve Vatn, Helsetjenesten for sau, Animalia

Liv Sølverød, TINE Rådgiving/ Helsetjenesten for Geit, sekretær

Geitebonde Ingrid Arneng fra Valdres er ikke "bare" norgesmester i spekepølse, men også NSG-representant i samarbeidsrådet. Nå er hun klar for sanering på hjemmebane!

Prosjektgruppen har bestått av:

Dag Lindheim, prosjektleder
Aud Hovde, TINE Meieriet Øst
Helga Kvamsås, TINE Meieriet Vest og TINE Midt-Norge
Trond Pettersen, prosjektkoordinator for Nord-Norge
Tove Lauvik, TINE Meieriet Sør
Thor Blichfeldt, Norsk sau og geit
Gunnar Valdøl, prosjektkoordinator for Møre og Romsdal
Ola Søgnesand, prosjektleder Geit i Vekst
Liv Sølverød, sekretær i Helsetjenesten for geit

Informasjonsarbeid

Møter og samlinger for produsenter: Det har vært holdt 23 informasjonsmøter over hele landet. Prosjektledelsen har deltatt på 49 fjøsbesøk for å gi vurderinger av saneringsopplegg og for å hjelpe lokal veterinær og rådgiver.

Kurs for besetningsveterinærer og TINE-geitrådgivere: Tre todagers kurs har vært avholdt på regionalt nivå i henholdsvis Hamar, Bergen og Tromsø.

Fagsamling for prosjektgruppa på Sola, med spesiell vekt på besetningsvurderinger for rådgivere og veterinærer – ”Se geita!”

Opplæring av veterinærstudenter: To epidemiologioppgaver om geitesjukdommer er gitt studentene i 11. termin på Norges Veterinærhøgskole (NVH), og personell fra prosjektet har utformet oppgavene og deltatt under presentasjon, veiledet om oppgavene og evaluert oppgaveløsningene.

Geitedagane i Rauland – Innlegg

Saneringsnytt: To nummer

Fagblad: Sau og geit, flere artikler

Internett: Oppdatering av websider

Internasjonalt: Prosjektet ble presentert på postersesjonen under verdenskongressen til den internasjonale geitorganisasjonen IGA i Mexico. Det var stor interesse for arbeidet i prosjektet.

Deltagelse i andre nåværende prosjekt og utvikling av nye prosjekt, kurs m m.

Fire forskingsprosjekt finansiert gjennom Norges Forskningsråd:

”Paratuberkulose, videreutvikling av gammainterferontesten” sammen med Veterinærinstituttet

”Optimal helse, velferd og mattrygghet for kvalitetsprodukter fra norske geiter” sammen med NVH

Velferd hos geit, sammen med NVH

Anthelmintikaresistens hjå småfe - saman med NVH og Animalia, Helsetjenesten for sau.

Et samarbeidsprosjekt mellom Helsetjenesten for Sau, NSG, Nortura, TINE og NVH

”Malangshalvøya – byllesjuka på sau og geit”

Møter i styringsgruppa

Styringsgruppa: To fysiske møter og 1 telefonmøte. I tillegg har noen saker vært sendt på høring til styringsgruppa og lederen har deltatt i møter med eksterne samarbeidspartnere.

Kontakt med Mattilsynet

Det har vært godt samarbeid med Mattilsynet på ulike distriktskontorer rundt om i landet. Det har også ved flere anledninger vært kontakt med hovedkontoret om forvaltningspraksis for smittsomme sykdommer og behov for endringer. Denne kontakten vil fortsette også i 2009. Mattilsynet har observatørstatus i styringsgruppa.

Oppsummering på tunet etter planlegging av sanering av besetning. Bonden Jon Inge Kandal til venstre, i samtale med representanter fra prosjektledelse, lokal veterinærtjeneste, Mattilsynets distriktskontor og regional koordinator for prosjektet.

Deltagelse og påmelding 2008

Førtiseks produsenter har gjennomført sanering eller testing med resultat som skal dokumentere frihet for de tre sykdommene på testingstidspunktet.

Det er totalt 213 produsenter som har deltatt i testprogram og har gjennomført eller startet sanering. I perioden 2009-2010 er per februar 2009 91 besetninger påmeldt.

Resultater

CAE

I 2008 ble det uttatt og analysert 11150 prøver for antistoff mot CAE på TINE Mastittlaboratoriet i Molde. Av dette er 761 tankmelkprøver. Det er tatt blodprøver i 159 besetninger.

CAE testing		
Prøvetype	Antall besetninger	Antall prøver
Geit blodprøver	130	8951
Sau blodprøver	29	1437
Totalt	159	10388
Tankmelktester, inkludert fellesstøler		761

Resultat testing for antistoff mot CAE

CAE	Negative	Positive	% positive
Kontroll av kje like etter snapping	1275	15	1,1
Kontroll av individer etter sanering fra de er ca ett år gamle	5859	59	1,0
Tankmelktester	273	488	64
Sanerte besetninger med tankmelktest i 2008	175	1	0,55

Det er ikke testet med blodprøve av enkeltdyr i alle besetninger i 2008, da det også benyttes tankmelktesting.

CAE testing av geiter i sanerte besetninger ved ca ett års alder

Besetning nr.	Antall CAE antistoff positive geiter	Saneringsår
1	1	2004
2	1	2005
3	21	2005
4	1	2007
5	1	2007
6	1	2007
7	1	2007
8	1	2008
9	2	2008
10	4	2008
11	2	2008
12	9	2008
13	1	2008
14	1	2008
Sum	47	

Ved å summere antallet besetninger i tabellen ovenfor, ser vi at det til og med 2008 er påvist CAE-antistoffer hos 47 geiter i 14 besetninger etter sanering. (Tolv av dyra fra tabellen øverst på siden er utelatt. De er funnet i Telemark, men har usikker identitet). Andelen av CAE-positive geiter er fremdeles svært lavt, og det er sjelden mer enn to positive geiter per besetning, dersom det er positive dyr i flokken. Frekvensen av testing ved hjelp av blodprøve vil stadig gå ned, og vi vil satse mer på bruk av tankmelktest. Dette vil gjøre prøvetakingen for overvåking enklere og billigere i fremtiden.

Det blir analysert to tankmelkprøver årlig fra geitemelkleverandører. Det er svært god overensstemmelse mellom blodprøver av enkeltdyr og tankmelktest for CAE-kontroll på besetningsnivå.

CAE på sau

CAE er en sjukdom som finnes både hos sau og geit. I de aller fleste besetningene som har både sau og geit finnes CAE-antistoffpositive sauer. Det er derfor nødvendig å kartlegge og sanere sau på linje med geitene, for å hindre at sanerte geiter blir smittet av sauene. Ved utslaktning og ny testing etter en stund, går frekvensen av CAE-antistoffpositive sauer ned.

BYLLESJUKE

Byllesjuketesting 2008

Byllesjuka sprer seg svært fort i en geitebesetning dersom en byll sprekker og pusset kommer ut i miljøet. Ved innvendige byller kan smittestoffet også spres for eksempel via slim, spytt, avføring og melk. Smittestoffet kan være lenge til stede i enkelte dyr uten at det kommer til uttrykk klinisk med utvendige byller. Det er påvist byllesjuka klinisk i sju besetninger i 2008.

Omfang av Byllesjuketesting, Prøver tatt i 2008 og prøver tatt ut tidligere år som er analysert i 2008		
Prøvetype	Antall besetninger	Individer
Geit blodprøve	90	9932
Sau blodprøve	83	6317
Totalt (både sau og geit)	173	16249
Tankmellktester, inkludert fellesstøler	955	

Tankmelktesting av antistoff mot byllesjuka er under utprøving.

Byllesjuketesting av individer geit i 2008	Hele landet	Troms	Telemark
Totalt antall testede besetninger	90		
Hvorav sanerte besetninger	72	27	22
Antall sanerte besetninger med antistoffer påvist	27	11	16
Sanerte besetninger med klinisk byllesjuka i 2008	7	3	4

I 2008 er det for det aller meste benyttet ELISA-test til testing for byllesjuka. Denne ble første gang tatt i bruk i prosjektet i 2007. Disse analysene blir utført ved TINE Matittlaboratoriet i Molde. Det er totalt testet **16 249** individprøver med denne testen i 2008. Dette er en sterkt økt innsats i kartlegging og bekjempelse av byllesjuka. Det er også analysert et betydelig antall prøver som er tatt ut i besetningene tidligere år for andre formål. Dette har hjulpet vesentlig i arbeidet med å spore introduksjonen av smittestoffet i besetningene, og gitt ny kunnskap til fagmiljøene om variasjon i inkubasjonstid med mer. Det er også analysert prøver med Hemolysin inhibisjonstest. Dette blir gjort på Veterinærinstituttet.

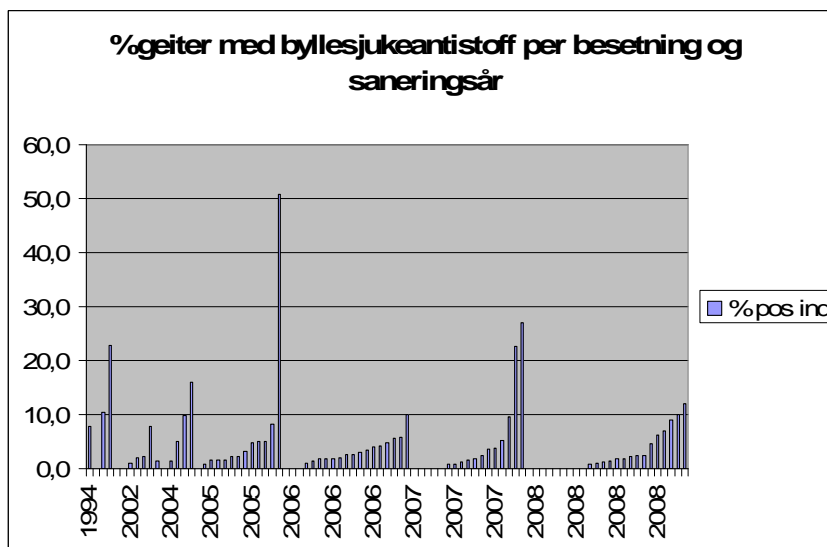
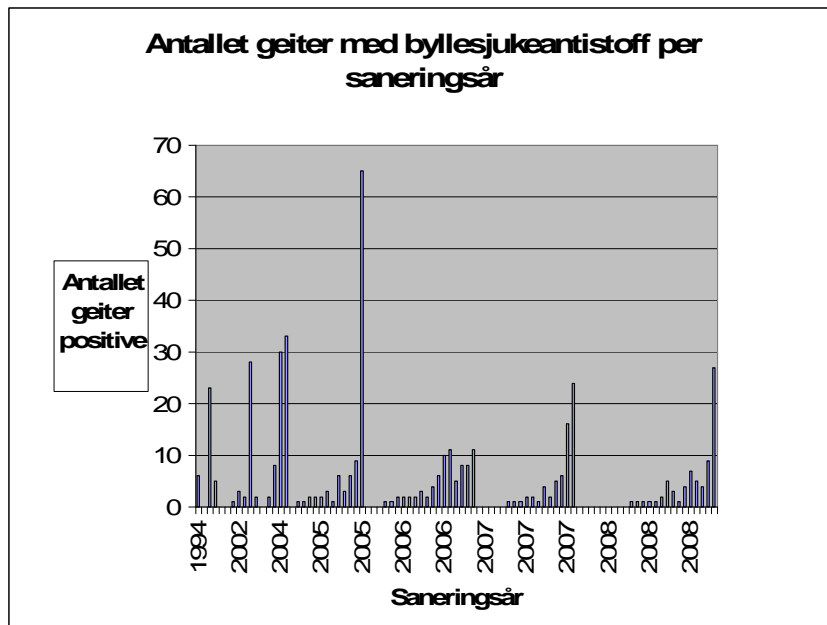
Per utgangen av januar 2009 er det analysert ytterligere ca. 2000 individprøver av geit på ELISA-testen og ut over de besetningene som er med i tabellen over fra 2008, er det nå også påvist antistoffer i dyr fra en sanert besetning Akershus, en i Østerdalen, en i Hordaland, en i Sunnfjord, to i Nordfjord, to på Sunnmøre, tre i Gudbrandsdalen og tre i Troms. Av disse 14 besetningene er det 8 hvor det kun er funnet ett dyr som tester positivt på antistoffer, og 2 besetninger hvor det er 2 positive dyr. Mønsteret ligner derfor det vi ser ved etterkontroll på CAE i sanerte besetninger, selv om antall besetninger med positive funn synes å ligge langt høyere for byllesjuka. Det er planlagt ytterligere prøvetaking for antistoffer fra byllesjuka i sanerte besetninger i 2009.

I og med at det forsterkede arbeidet med byllesjuka har gitt ny kunnskap og det har foregått et stort og intensivt prøvetakings- og analysearbeid også på nyåret i 2009, velger vi i denne årsrapporten å ta med noen resultater basert på prøvetaking til ut februar 2009. Vi viser her resultater fra testede sanerte besetninger hvor prøvetaking i hovedsak skyldes mistanke til

byllesjuka i besetning eller område. Det er derfor ikke å forvente at disse data er representative for alle de sanerte besetningene, men at det sammenlignet med resten av besetningene er en større andel besetninger med test-positive individer i dette materialet.

Oversikt over testing av antistoff mot byllesjuka (bs) i sanerte besetninger per saneringsår

År	Antalle sanerte besetninger	Antall testa besetninger	Antall bes uten bs-antistoff	Antall bes med bs-antistoff	Antall geit med bs-antistoff	Antall testa dyr	% geit med bs-antistoff
2008	46	24	9	15	72	2181	3,3
2007	46	17	5	12	65	1479	4,4
2006	56	19	3	16	78	2331	3,3
2005	33	13	1	12	101	1324	7,6
2004	14	5	1	4	73	843	8,7
før 2004	18	11	3	8	70	1460	4,8
Sum	213	89	22	67	459	9618	4,8

For å følge opp med andre undersøkelser i tilfeller der det er dyr som tester positivt på antistoffer uten funn av utvendige byller, er det foreløpig blant annet obduisert 6 slike dyr fra Telemark ved Veterinærinstituttet i Oslo. Det var 3 kje og 3 årsgamle geiter. I 2 av årsgaitene ble det ved obduksjon funnet både forandringer i lymfeknuter og dyrket frem byllesjuebakterien. På de fire andre ble det ved dyrking fra lymfeknuter funnet en blandingsflora av ulike bakterier.

Prosjektet har startet et arbeid med kartegging av introduksjon av smitte i besetninger som tester positivt for byllesjue.

Det er gjort utviklingsarbeid med tanke på å etablere en tankmelktest også for byllesjue, slik vi lyktes med for CAE. Resultatene fra dette arbeidet er under vurdering med tanke på å kunne sende inn data for å få testen godkjent til tankmelkundørsøkelser. Det er per i dag ikke nok kunnskap til å si hvor grensen mellom positiv og negativ besetningsdiagnose vil ligge, selv om en klart ser hvor usanerte besetninger med byllesjue legger seg på skalaen. Vi ser også nivået flertallet av nysanerte besetninger ligger på. Så langt har vi glede av det som er gjort gjennom å kunne gjøre relative sammenligninger mellom ulike prøveuttak i den enkelte besetning, og det kan gjøre oss bedre i stand til å plukke ut besetninger som bør følges opp med analyser av blodprøver på individnivå. Slike individuelle prøver vil kunne avsløre om det er smittestoff til stede i en besetning eller ikke.

Oppsummering etter kartlegging av byllesjue i sauebesetninger i Balsfjord kommune foregår nå. Dette er en del av forskningsprosjektet, "Optimal helse, velferd og mattrygghet for kvalitetsprodukter fra norske geiter", ved stipendiat Gunvor Elise Nagel-Alne.

PARATUBERKULOSE

Det er ikke påvist paratuberkulose i sanerte besetninger i 2008.

Resultater av gammainterferontesting

Gammainterferontesting blir gjennomført i områder der geitene har blitt vaksinert mot paratuberkulose før sanering, og en ikke har god nok oversikt når det gjelder hvilke besetninger som kan være smitta. Veterinærinstituttet har i 2008 testa 41 geitebesetninger. Til sammen ble 1770 geiter undersøkt. 8 geiter, fra 6 ulike bruk, har vært sterkt positive. Ved sterkt positive prøver er det mistanke om paratuberkulosesmitte hos dyret, og dersom det ikke er vaksinert, må det utrangeres og organprøver sendes til paratuberkuloseundersøkelse. Av de 8 sterkt positive geitene ble det tatt organprøver av 6 stykker. Det ble ikke funnet patologiske forandringer, og bakterien ble ikke påvist ved dyrking. 24 geiter fra 13 besetninger har hatt svakt positive resultater. Svake positive resultater er en svak indikasjon på paratuberkulosesmitte, men kan også skyldes kryssreaksjon med miljømykobakterier. 13 av geitene har blitt retestet og funnet negative, de øvrige vil bli retestet senere.

Det er testet 187 sauer fra 5 besetninger. En besetning er testa for å kartlegge status før sanering av geitebesetningen på gården. 4 besetninger er testa av Mattilsynet som et ledd i oppfølging av sjukdom i besetningen, eller for å undersøke kontaktbesetninger til smitta bruk. Tolking og utvikling av gammainterferontesten inngår i et påbegynt doktorgradsarbeid.

ELISA-test for paratuberkulose

Denne testen blir utført ved TINE mastittlaboratoriet i Molde. 2790 analyser er gjort i løpet av 2008. Testen har vært brukt som et supplement til gammainterferontesten, og har vist seg å være nyttig. Det er et arbeid i gang på laboratoriet for å kunne bruke testen til overvåking av melkegeitpopulasjonen, ved å teste tankmelk regelmessig.

<i>Paratuberkulose testing med ELISA-test</i>			
<i>Prøvetype</i>	<i>Antall besetninger</i>	<i>Antall prøver</i>	<i>Antistoff påvist</i>
Geit	41	2392	20
Sau	9	381	0
Storfe	2	17	0
Totalt	52	2790	20
Tankmelkanalyser, inkludert fellesstøler		766	

Tankmelktesting av antistoff mot paratuberkulose er under utprøving

Bakteriedyrking for påvisning av paratuberkulose 2008

Det er dyrket fra 126 prøver fra enkeltgeiter, sauer og miljø fra 11 besetninger for prosjektets regning i 2008. Arbeidet utføres av Veterinærinstituttet i Oslo. I tillegg tar Mattilsynet ut avføringsprøver av småfe til paratuberkuloseundersøkelse hvert år, som en del av sitt eget overvåknings- og kontrollprogram.

Testing av både geit og sau for paratuberkulose er helt nødvendig i et saneringsopplegg i risikoområder for paratuberkulose. Hvor lenge dette må fortsette blir vurdert fortløpende. Derfor har prosjektet planer om også de kommende årene å bruke ressurser på dette.

Semin

Prosjektet har støttet NSG-semin økonomisk. Avlsarbeidet må legges om i de sanerte besetningene, og dette krever en god del ekstra ressurser i en overgangsperiode. Pengene blir brukt på bukker fra smittesanerte besetninger og på subsidiering av eierinseminasjon på geit. Det har vært eierinseminasjonskurs i regi av Team Semin, der 30 besetningseiere har deltatt i 2008.

EK geit

Innsamling av EK-data fortsetter. Det er forskningsprosjektet "Optimal helse, velferd og mattrygghet for kvalitetsprodukter fra norske geiter" som har hånd om dette. Dette materialet vil bli analysert når det er tilstrekkelig med innsamlede data. Dette vil kunne gi mye informasjon om den økonomiske effekten av sanering.

God kontakt mellom kje i Follidal og en mulig fremtidig geitebonde

Evaluering av arbeid og resultater

Testingen og overvåkingen av geitepopulasjonen er viktige innsatsfaktorer for å evaluere effekten av det arbeidet som legges ned.

Styringsgruppa evaluerer fortløpende arbeidet via rapporter og tilbakemeldinger og er et viktig korrektiv til utøvelsen av innsatsen, og har myndighet i forhold til strategiske valg som skal gjøres underveis.

Flere av de forskningsarbeidene som er igangsatt gir også bidrag til å evaluere effekter av arbeidet og til å gi innspill til videre fremdrift.

Frøydis Hardeng ved Norges Veterinærhøgskole er engasjert til å se på effekter av arbeidet gjennom tilgang til analysedata koblet med den informasjon som ligger i Geitbasen i husdyrkontrollen.

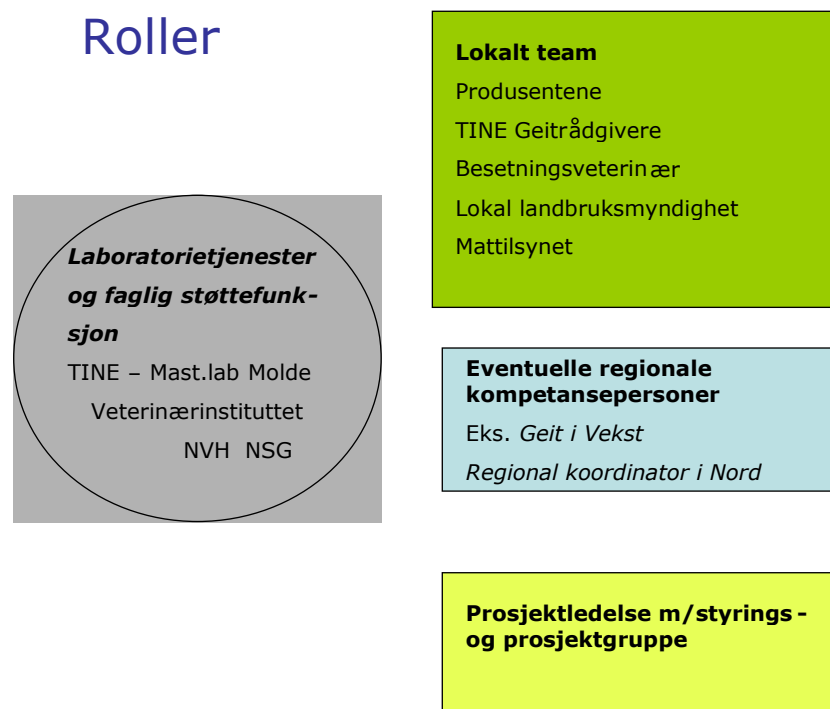
Evaluering skjer også løpende gjennom tett kommunikasjon med våre faglige støttespillere på Veterinærinstituttet og NVH.

I 2008 mottok prosjektet resultatene av en brukerundersøkelse som studenter ved Norges Veterinærhøgskole hadde utført blant geitebønder på Vestlandet i samarbeid med prosjektet Geiter i Vekst. Den har gitt nyttige innspill til prosjektet for å gi forbedringer, da særlig i forhold til kommunikasjonsmessige utfordringer på ulike nivåer i prosjektarbeidet.

Våre fremste støttespillere i dypere faglige spørsmål er Veterinærinstituttet for paratuberkulose og Norges Veterinærhøgskole for CAE og byllesjue.

Fokus på roller i prosjektet

Prosjektledelsen har i 2008 funnet det riktig å ytterligere tydeliggjøre de ulike aktørers roller i prosjektarbeidet, lokalt, regionalt og sentralt.

Det er det lokale teamet som er det viktigste ledd i det løpende saneringsarbeidet.

Utfordringene løses i størst mulig grad der hvor utfordringene er. Resten av personellet er å betrakte som å være i støtte – og tilretteleggingsfunksjon. I Vest og Nord er det regionale ressurspersoner til å støtte de lokale teamene og koordinere virksomhet i regionene.

Henholdsvis Ola Søgnesand og veterinær Gunnar Valdahl i Vest og Trond Pettersen i Nord gir bidrag til de lokale teamene og planlegger og gjennomfører stimulerende tiltak for saneringsarbeidet.

Prosjektledelsen har til oppgave å drive overordnet koordinering og tilrettelegging, som å følge opp laboratoriearbeidet, stimulere til utvikling av flere egnede diagnostiske tester, gi råd om prøvetaking, håndtere og revidere de ulike avtaler, skjemaer og regelverk som brukes i

prosjektet, forstå økonomistyring og utbetalinger, samt levere de nødvendige rapporter som kreves av et slikt prosjekt. I tillegg skal prosjektledelsen holde kontakt med de fagmiljøer som vi trenger bistand fra for gjennomføringen av arbeidet og tilby nødvendig opplæring for de ulike personellgrupper som deltar i prosjektet. Styringsgruppa skal styre de strategiske valg som gjøres i prosjektet, samt være et korrektiv for prosjektledelsen.

Disse presiseringene har syntes nødvendig for å forsøke å klargjøre hvordan det arbeides. I for stor grad har det vært uklare kommunikasjonslinjer i arbeidet, og mange forhold som burde vært håndtert lokalt har hatt en tendens til å bli tatt direkte opp med prosjektledelsen. Dersom prosjektledelsen har uttalt seg direkte til enkeltprodusenter uten at dette kommuniseres til andre i det lokale teamet, er det forståelig at noen aktører kan ha følt seg noe overkjørt. Det er ønskelig at alle løpende spørsmål, ut over det som går på rene avtaleinngåelser og oppfølging av utbetaling av rekrutteringsbidrag og lignende, drøftes i det lokale teamet. Dersom det lokale teamet trenger avklaringer eller har behov for hjelp i faglige spørsmål, søkes dette videre via eventuell regional koordinator, eller der dette ikke finnes – direkte med prosjektledelsen.

Sluttord

Prosjektet har svært mange gode resultater å vise til også i 2008. Det er likevel avdekket byllesjukessmitte på flere av de sanerte brukene. Til sammen er det, som tidligere beskrevet, funnet klinisk byllesjue i sju besetninger rundt om i landet. I to av dem relativt kort tid etter sanering og de resterende flere år etter sanering. I tillegg har en sterkt økt oppmerksomhet på sjukdommen, og derav økt bruk av testing i besetninger, vist at smittestoffet finnes i flere besetninger hvor det ikke observeres dyr med utvendige byller. I flere av de besetningene som har fått påvist sjuke dyr klinisk, er det påvist at smittestoffet har vært til stede i besetningen i flere år før sjukdommen ble ”synlig”. Dette medfører at det vil bli brukt vesentlig mer ressurser på å avdekke eventuell byllesjukessmitte i besetninger på et tidligst mulig stadium. Det forventes at dette gjør en i stand til å kunne fjerne slike smittede dyr før sjukdommen rekker å bli et stort besetningsproblem.

Nyere diagnoseverktøy og videreutvikling av disse gjør det mulig å gjennomføre et slikt arbeid nå, i motsetning til tidligere i prosjektarbeidet. At det nå er forsterket oppfølging med hensyn til byllesjue, er i tråd med det som har vært ønsket i lengre tid både fra produsentmiljøer, veterinærer i felt og prosjektledelse.

Betydningen av godt og bevisst smittevern kan ikke understrekes nok, og er like viktig etter saneringen er avsluttet som under snapping og resterende saneringsarbeid. Når vi spesielt trekker frem livdyrhandel som kanskje viktigste risikofaktor i smittevernet, er det fordi en i rangering av risiko uansett dyreart setter livdyrkontakt på topp. Livdyrhandel bør begrenses til det som er absolutt nødvendig – og det må være sterk bevisstgjøring på å stille krav til at det skal være en så god dokumentasjon som mulig for den livdyrhandel som finner sted.

Regler for oppføring av kje må følges som et vesentlig ledd i smittevernet. Snappa kje skal ikke føres med geiteråmelk. Senere generasjoner skal helst tas fra mora ved fødsel og ikke føres med geiteråmelk. Funksjonelle smittesluser på gårdene som blir brukt konsekvent er en annen forutsetning for at en skal kunne sikre seg mot smitteoverføring mellom besetninger.

Besetningseier er smittevernssjefen i eget fjøs!

Gran, 28. februar 2009

Dag Lindheim